

บทที่ 1

บทนำ

1.1 บทนำทั่วไป

น้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ สัตว์ ตลอดจนพืชพันธุ์ธัญญาหารต่าง ๆ ในโลกมานาน ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันน้ำมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนามาเมืองในทุก ๆ ทางไม่ว่าจะเป็นในด้าน การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสาธารณสุข ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อพลานามัยของประชาชนทั่วไป

แหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ที่เราสามารถพบเห็นโดยทั่วไปได้แก่ แหล่งน้ำผิวดิน ซึ่งมีมนุษย์เราได้อาศัยน้ำจากแหล่งน้ำที่มีอยู่อย่างกระจุกกระจายโดยทั่วไปเล็กน้อยใหญ่บ้างแล้วแต่สภาพภูมิประเทศ และปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาแต่ละแห่ง เพื่อใช้ในการอุปโภค บริโภค ตลอดจนถึงการระบายสิ่งสกปรกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำรงชีวิตประจำวัน ให้ออกไปจากบริเวณที่พักอาศัย ซึ่งจะเห็นความหมายเรากำหนดถึงความจำเป็นของการใช้น้ำมาตั้งแต่อดีต จึงได้พยายามเสาะแสวงหาพื้นที่ดินที่เหมาะสม ซึ่งมีแหล่งน้ำตามธรรมชาติไหลผ่าน เพื่อเป็นที่ตั้งรกรากในการทำมาหากินสืบกันต่อ ๆ ไป แรกเริ่มก็เป็นเพียงหมู่บ้านเล็ก ซึ่งอยู่กันไม่กี่ครอบครัว ต่อมาเริ่มขยายจำนวนผู้คนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้ที่อยู่หลังก็ต้องกระจายที่อยู่กันออกไปห่างจากแหล่งน้ำมาบางน้อยบางตามความจำเป็น ผู้ที่อยู่ไกลจากแหล่งน้ำก็อาจจะเริ่มเคื่อยกรอน ซึ่งต่อมาได้มีการค้นหาแหล่งน้ำใต้ผิวดินแล้วพยายามค้นคว้าวิธีการนำน้ำจากใต้ผิวดินขึ้นมาใช้โดยวิธีต่าง ๆ เช่น ขุดเป็นบ่อน้ำตื้นในกรณีที่มีน้ำอยู่ไม่ลึกมากนัก ซึ่งสามารถตักน้ำขึ้นมาใช้ได้อย่างสบาย แต่ถาแหล่งน้ำใต้ดินอยู่ในระดับลึกมากก็จะต้องมีการนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ โดยใช้เครื่องมือเจาะและสูบน้ำขึ้นมาใช้ซึ่งก็ต้องอาศัยการลงทุนสูงขึ้น

จะเห็นได้ว่าตามเมืองที่มีผู้นอนอาศัยกันอย่างแออัดหนาแน่นย่อมต้องเกิดปัญหาต่าง ๆ หลายด้านที่เกี่ยวกับน้ำที่จะนำมาใช้ อาทิ เช่น ปริมาณน้ำสะอาดที่ผลิตให้ใช้ไม่พอกับความต้องการ ซึ่งก็ต้องแก้ปัญหาโดยการเพิ่มกำลังการผลิต และจ่ายน้ำให้ประชาชนใช้ได้อย่างทั่วถึง ซึ่งโดยทั่วไป ความเมืองใหญ่ ๆ มีการจ่ายน้ำให้ถึงมือประชาชนโดยการท่อเข้าบ้านเพื่อความสะดวกสบาย นอกจากนั้น ยังพบว่าแนวโน้มของการใช้น้ำของคนที่อยู่ในเมืองใหญ่ ๆ มีอัตราการใช้น้ำอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากความจำเป็นบังคับหรือนิสัยของการใช้น้ำของแต่ละบุคคล ทำให้ปริมาณน้ำทิ้งเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย อาจประมาณได้ว่า ปริมาณน้ำที่แต่ละคนต้องใช้ในแต่ละวันนั้น เกือบทั้งหมดจะต้องระบายออกมากลายเป็นน้ำทิ้ง ซึ่งเป็นน้ำที่เราไม่ประสงค์จะนำไปใช้อีก เพราะเป็นน้ำที่สกปรก นอกเสียจากมีความจำเป็นหรือมีการนำมาผ่านขบวนการที่จะทำให้อากาศชั้นใต้ใหม่ ดังนั้น จะเห็นว่าปัญหาที่เมืองใหญ่ ๆ พบอีกอย่างหนึ่งก็คือ ปัญหาการระบายน้ำหรือการเน่าเสียของแม่น้ำลำคลองต่างๆ

ส่วนในชุมชนขนาดเล็ก เช่น หมู่บ้านตามชนบทสามารถทำการจ่ายน้ำให้แก่ประชาชนถึงบ้านได้ ในกรณีที่บ้านเรือนจัดอยู่รวมกันเป็นหมวดหมู่อย่างมีระเบียบ นอกจากนั้นก็ยังมีบ่อกบฏประกอบอีกหลายอย่าง เช่น สถานที่ตั้งของเมืองอยู่ในบริเวณที่เหมาะสมหรือไม่ สภาพของแหล่งน้ำที่จะนำมาผลิตหรือจ่ายให้แก่ประชาชนเป็นอย่างไร อยู่ใกล้หรือไกลจากตัวเมืองเพียงใด ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงในด้านเศรษฐกิจและการลงทุนเป็นสำคัญว่าคุ้มค่าและมีความจำเป็นมากน้อยเพียงไร ถ้ายังไม่มีความจำเป็นหรือสภาพทางเศรษฐกิจไม่อำนวย เช่น ประชาชนยังอยู่ในฐานะยากจนไม่อยู่ในสภาพที่จะสามารถรับภาระการเสียค่าน้ำได้แล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องนำวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพของเมืองหรือหมู่บ้านนั้น ๆ เช่น การจ่ายน้ำให้แบบส่วนรวมในที่สาธารณะหรือที่เรียกว่า กอกสาธารณะ การชุกบน้ำคน หรือการเจาะบอบอากาศ เป็นต้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการติดตั้งกอกสาธารณะ ได้มีการนำมาใช้กันเป็นเวลานานแล้ว แม้แต่ในกรุงเทพมหานคร ในสมัยที่เริ่มมีการจ่ายน้ำประปาให้ใช้ใหม่ ๆ การต่อน้ำให้แก่ประชาชนถึงบ้านยังมีน้อยนอกจากตามบ้านผู้มีฐานะดี หรือสถานที่สำคัญ ๆ เท่านั้น ส่วนใหญ่มีการท่อเข้าถึงบ้านน้อยมาก จึงได้อาศัยกอกสาธารณะซึ่งการประปาในสมัยนั้น นำมาติดตั้งให้เป็นแห่ง ๆ ตามที่สาธารณะ หรือบริเวณที่ชุมชนหนาแน่น หรือมีการนำน้ำใสรถบรรทุกมาจ่ายให้ ซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถหาภาชนะมารองรับไปใช้ได้โดยไม่ต้องเสียเงินค่าน้ำ แต่ก็ต้องจัดหาภาชนะลำเลียงนำไปใช้กันเอง ซึ่งถ้าบ้านเรือน

บริเวณโดยอยู่ใกล้ตำแหน่งที่ตั้งกองสาธารณณะก็มีความสะดวกสบายไม่เคียดร้อน แกลบ้านเรือนใดตั้งอยู่ไกลจากบริเวณที่ตั้งกองสาธารณณะก็ยอมเคียดร้อนบ้างเป็นธรรมดา แต่ที่จะเคียดร้อนมากก็เห็นจะเป็นระยะที่น้ำที่จุดนั้น ๆ หยุกไหล หรือมีการหยุกจ่ายน้ำเนื่องจากสาเหตุใด ๆ ก็ตาม ซึ่งก็จะได้รับความเคียดร้อนกันหมดทั่วบริเวณนั้น และบางที่ถากการหยุกจ่ายน้ำเป็นระยะเวลายาวนานก็ยิ่งเคียดร้อนมากขึ้น ยิ่งถ้าไม่มีภาชนะที่รองรับน้ำไว้ใช้เป็นปริมาณมาก ๆ เช่น ถัง หรือ โอ่งมังกร ขนาดใหญ่ ๆ เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้หรือรองรับน้ำฝนเวลาที่ฝนตกลงมาบ้าง ก็ยิ่งเคียดร้อนกันมากขึ้น จนมีผู้มองใส่รับจ้างหาน้ำนำมาขายให้ถึงบ้าน และเมื่อเคยรับซื้อกันจนเคยแล้ว ก็เลยพลอยซื้อถังแยกแถมกันเองก็ต้องซื้ออยู่รำไป คราวใดที่ยังมีเงินพอที่จะจ่ายค่าน้ำ

ถึงนั้นต่อมาเมื่อมีความจำเป็นมากขึ้น และประชาชนพอใจที่จะเสียค่าน้ำประปาตามปริมาณมากน้อยที่ตนเองใช้ จึงเริ่มมีการทอน้ำประปาให้เข้าถึงบ้านมากขึ้น จนถึงในปัจจุบันส่วนใหญ่จะใช้น้ำโดยการทอน้ำเข้าบ้าน มีส่วนน้อยที่ยังต่อเข้าบ้านไม่ได้นั้นเนื่องจากยังไม่มีท่อประปาด้านบริเวณนั้น ๆ เช่น ตามบริเวณชานเมืองซึ่งก็อาจแก้ปัญหา โดยการนำรถบรรทุกน้ำไปแจกจ่ายให้ หรือมีการขุดเจาะนำบาดาลขึ้นมาใช้กันเอง ส่วนกองสาธารณณะในกรุงเทพฯ ที่เคยมีอยู่เดิมส่วนใหญ่ก็ทิ้งไปหมดแล้ว หลังจากที่มีการทอน้ำเข้าบ้านจึงอาจจะหาไม่คอยได้ เพราะไม่ค่อยมีการติดตั้งกันใหม่ ซึ่งอาจจะเนื่องมาจากต้นทุนการผลิตน้ำในปัจจุบันมีราคาสูง การจ่ายน้ำแบบให้เปล่าโดยติดตั้งกองสาธารณณะซึ่งไม่มีคนดูแลประจำ อาจทำให้มีการนำน้ำไปใช้กันอย่างฟุ่มเฟือยและสุรุยสุรายโดยไม่จำเป็น ปัจจุบันจึงเห็นมีแผนการจัดรถบรรทุกน้ำไปแจกจ่ายแก่บริเวณที่ขาดแคลนจริง ๆ เป็นครั้งคราวเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การนำกองสาธารณณะไปใช้กับเมืองหรือหมู่บ้านในชนบท อาจจะเป็นวิธีที่เหมาะสมกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมกับชุมชนนั้น ๆ แต่ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน กล่าวคือ ต้องมีขั้นตอนในการวางแผนสำรวจ ออกแบบ ติดตั้งในบริเวณที่เหมาะสม มีการบำรุงรักษาตลอดจนดูแลและให้คำแนะนำเพื่อฝึกนิสัยการใช้น้ำของประชาชนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมให้มากที่สุด แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าขั้นตอนในการปฏิบัติดังกล่าวนี้ จะให้ผลที่น่าพอใจกับชุมชนต่าง ๆ เหมือนกันหมด เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นหลายอย่างเกิดจากผู้นำเอง ที่ยอมพอใจในความสะดวกสบายของตนเองก่อนผู้อื่น ซึ่งอาจทำลงไปโดยการตั้งใจ หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ได้ เป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่อส่วนรวมขึ้น

1.2 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

1.2.1 สถานที่ตั้งโครงการ เพื่อการวิจัย

การที่จะนำวิธีการจ่ายน้ำมาใช้กับชุมชนต่าง ๆ นั้น ต้องมีการเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของแต่ละแห่งโดยเฉพาะ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการให้บริการที่ถูกต้อง และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการใช้น้ำอย่างไ้ผล ดังนั้นเหตุผลของการที่เลือกเอาหมู่บ้านที่อยู่ห่างจากบริเวณที่ถูกน้ำท่วม ของเขื่อนศรีนครินทร์ ก็เนื่องมาจากว่า เมื่อก่อนที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จะเริ่มดำเนินการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ ชาวบ้านโคกขี้แรกรากท่ามาหากิน และพักอาศัยอยู่บริเวณต่าง ๆ ที่ตอนพอจะมีกำลังจึกหา และบุกเบิกพื้นที่เดิมซึ่งส่วนใหญ่ปลูกคลุมไปควย ป่าไม้ให้กลายเป็นที่หากิน โดยได้พิจารณาแล้วว่าบริเวณที่คนพักอาศัยและประกอบอาชีพในการทำอะไร ทำสวน อยู่นั้น เป็นสถานที่ที่เหมาะสมทางด้านสภาพภูมิประเทศ เช่น ก็มีความอุดมสมบูรณ์พอสมควร ถึงแม้จะมีลักษณะเป็นหุบเขาและเนินเขาโดยทั่วไป แต่ภูมิดินปลูกคลุมอยู่พอที่จะประกอบอาชีพทางกาน เกษตรกรรมได้ ตลอดจนมีแม่น้ำลำห้วยไหลผ่าน ซึ่งพอจะได้อาศัยน้ำในการอุปโภค บริโภคได้ตามควร นอกจากนี้ยังมีสัตว์น้ำอาศัยอยู่ในแม่น้ำซึ่งสามารถจับขึ้นมาเป็นอาหาร ได้ควย ส่วนทางด้านสภาพภูมิอากาศนั้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าเขาปลูกคลุมอยู่ จึงมีสภาพภูมิอากาศชุ่มชื้นมีฝนตกโดยทั่วไป

จะเห็นได้ว่าชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ ในขณะนั้นอยู่ในขั้นที่พอสมควร เพราะเพียงแต่ได้อาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรตามธรรมชาติก็เพียงพอแก่การดำรงชีวิตประจำวันแล้ว ยิ่งถ้าครอบครัวใดมีความขยันขันแข็งในการทำงานก็สามารถนำผลผลิตที่มากเกินกว่าความต้องการภายในครอบครัว ไปขายทำรายได้ขึ้นอีกทางหนึ่ง แต่จะมีปัญหาอยู่บ้างในด้านการคมนาคม เนื่องจากก่อนที่จะมีการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ นั้น การคมนาคมทางบกเป็นไปควยความลำบาก

ถนนหนทางยังมีน้อย และส่วนใหญ่เป็นถนนดินซึ่งชำรุดเสียหายง่ายเมื่อมีความชื้นมาก จึงไม่เหมาะที่จะใช้ในการเดินทางหรือขนส่ง การคมนาคม ในขณะนั้นจึงได้อาศัยทางน้ำเป็นส่วนมาก ซึ่งก็ต้องเสียเวลาที่ใช้ในการเดินทางมาก ดังเคยมีปรากฏอยู่เสมอว่า การเดินทางครั้งหนึ่ง ๆ เช่น นำผลิตภัณฑ์เหลือใช้จำพวก กะปิ น้ำปลา ไปขายถึงในอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีระยะทางบกในปัจจุบันประมาณ 60 - 70 กิโลเมตร นั้น เมื่อเดินทางโดยการคมนาคมทางน้ำโดยใช้เรือที่ไม่ได้ติดเครื่องยนต์แล้ว อาจจะต้องใช้เวลาในการไป - กลับ เป็นเดือน ๆ ที่เดียว แต่ก็มิได้เป็นปัญหาที่นาหนักใจของชาวบ้านในขณะนั้นเท่าใดนัก เนื่องจากเคยชินกับสภาพโดยทั่วไปดังกล่าว ซึ่งได้อาศัยอยู่กันมาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ทวด มาแล้ว

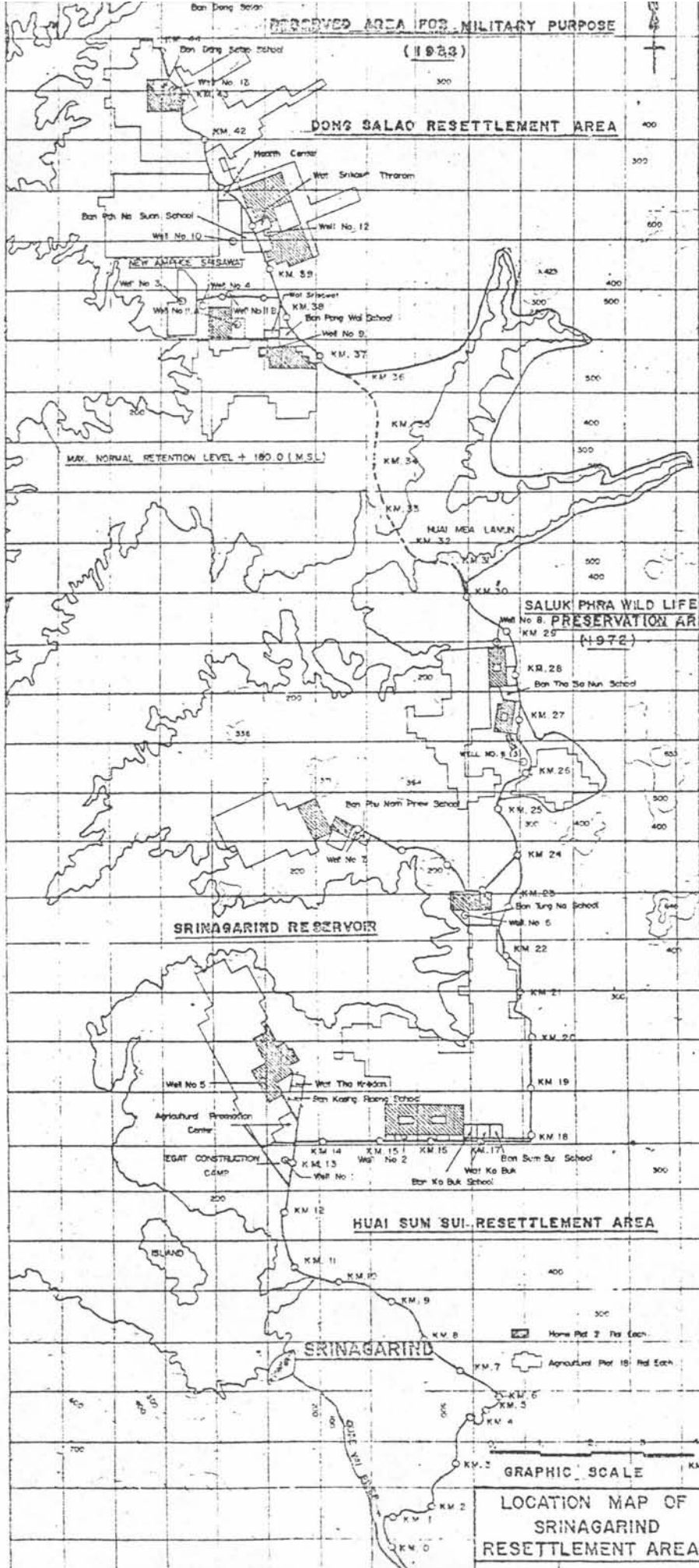
ต่อมาเมื่อการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้เข้าไปดำเนินการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ เพื่อที่จะเก็บกักน้ำในแม่น้ำแควใหญ่ (รูปที่ 1.1) ซึ่งไหลผ่านอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดกาญจนบุรี และปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมาให้มีปริมาณมากเพียงพอ เพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การชลประทาน (irrigation) การผลิตกระแสไฟฟ้า (electric power generation) การป้องกันน้ำท่วม (flood control) การควบคุมมลภาวะ (pollution control) การประมง (fisheries) และอื่น ๆ (Kanchanaphol and Kridakorn, 1980) ภัยพิบัติที่ต้องมีการก่อสร้างเขื่อนขึ้นมาเก็บกักน้ำให้มีปริมาณมากพอที่จะผลิตกระแสไฟฟ้า และปล่อยน้ำเพื่อการเกษตรกรรมโคตรลอคบั้น พื้นที่ได้ออกแบบไว้เพื่อให้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ จึงต้องกินปริมาณน้ำที่มาก ดังนั้นจึงย่อมจะต้องมีการอพยพของหมู่บ้านราษฎรที่อยู่ตามบริเวณหุบเขาหรือในหุบเขา ซึ่งจะต้องกลายเป็นที่กักเก็บน้ำให้ออกไปให้พ้นจากบริเวณดังกล่าว ซึ่งทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้มีขั้นตอนในการปฏิบัติ การสำรวจพื้นที่ต่าง ๆ ที่ถูกน้ำท่วมในระยะเวลาต่าง ๆ กัน เพื่อเป็นการเตือนให้ราษฎรทราบล่วงหน้า มีการเคลื่อนย้ายพื้นที่โดยการถากถางป่าโคตรคั้นไม้ใหญ่ ๆ ในบริเวณที่จะกักเก็บน้ำ เพื่อป้องกันการเน่าเสียของน้ำที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ตลอดจนการอพยพสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย ให้ออกไปให้พ้นจากบริเวณที่จะถูกน้ำท่วม

ถึงแม้ว่าจะได้มีการสำรวจพื้นที่กันอย่างละเอียดก่อนที่จะมีการออกแบบก่อสร้างเขื่อน เพื่อจะให้ราษฎรที่อยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ได้รับความเดือดร้อนให้น้อยที่สุดแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากงานก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ เป็นงานโครงการใหญ่และต้องการพื้นที่ที่จะกักเก็บน้ำให้มีปริมาณ

RESERVED AREA FOR MILITARY PURPOSE

(1983)

DONG SALAO RESETTLEMENT AREA

MAX. NORMAL RETENTION LEVEL + 180.0 (M.S.L.)

SALUK PHRA WILD LIFE PRESERVATION AREA (1972)

SRINAGARIND RESERVOIR

HUAI SUN SUI RESETTLEMENT AREA

SRINAGARIND

GRAPHIC SCALE

LOCATION MAP OF SRINAGARIND RESETTLEMENT AREA

แผนที่แสดงบริเวณโครงการการพำนักของพลเรือนที่
 1.1

มากดังที่กล่าวแล้ว ก็ยอมที่จะต้องมีราษฎรจำนวนมากที่จะต้องอพยพออกจากบริเวณที่ตนเคยอยู่อาศัยและใช้เป็นที่ทำมาหากิน ซึ่งบางแห่งต้องมีการอพยพกันทั้งหมู่บ้านเลยทีเดียว ทางกรมไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ทราบถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น จึงได้มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้าแล้วโดยการจัดตั้งโครงการหมู่บ้านอพยพของประชาชนจากบริเวณที่ถูกน้ำท่วมของเขื่อนศรีนครินทร์

1.2.2 โครงการหมู่บ้านอพยพของเขื่อนศรีนครินทร์

การจัดตั้งโครงการหมู่บ้านอพยพ จากบริเวณที่ถูกน้ำท่วมนี้ ทางกรมไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการในลักษณะการให้ค่าตอบแทนในการรื้อถอนบ้านพักอาศัยเดิมของราษฎร และค่าเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินต่าง ๆ เมื่อถูกน้ำท่วม (Kanchanaphol and Kridakorn, 1980.) เช่น พืชผลต่าง ๆ ทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของราษฎรในเขื่อนนั้น ตามลักษณะความสำคัญและราคาของพืชผล เช่น ข้าว ข้าวโพด ฝ้าย พริก และไม้ยืนต้นต่าง ๆ เช่น มะม่วง ชุนุน เป็นต้น ซึ่งราษฎรจะได้รับผลตอบแทนมาก่อนแล้วแต่ผลิตผลที่ตนทำไว้แต่เดิม แล้วนำเงินและวัสดุการก่อสร้าง เช่น ไม้ ทราย ทรายโคลนจากบ้านเดิมที่รื้อถอน หรือจัดซื้อหามาใหม่ มาทำการก่อสร้างที่พักอาศัยขึ้นใหม่ในบริเวณที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จัดสรรให้เป็นที่อยู่อาศัย ครอบคลุมร้อยละ 2 ไร่ (EGAT, 1977) โดยอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านและตั้งชื่อตามหมู่บ้านที่ตนเคยอยู่ เพื่อคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตนไว้ว่าเป็นราษฎรหมู่บ้านนั้น ๆ ส่วนที่ทำกินนั้นยังได้แยกจัดไว้ต่างหากเพื่อความเป็นระเบียบโดยแบ่งให้ครอบคลุมร้อยละ 18 ไร่ (EGAT, 1977) ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากที่พักอาศัยเท่าใดนัก ในการจัดสรรที่ดินดังกล่าวนี้ได้มีการจับสลากเพื่อการจับจองอย่างเป็นทางการ เพื่อความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายด้วย

สถานที่ตั้งของโครงการหมู่บ้านอพยพ ที่จัดสรรให้ราษฎรขึ้นใหม่มีจำนวนทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านท่ากระดาน เกาะบุคก หุงนา หน้าเป็รียว ท่าสนุ่น โป่งหวาย ก้านแม่แจลบ หมู่ 3 นาสวน และหมู่บ้านคงเสลา แต่ละหมู่บ้านอยู่ห่างไกลกันพอสมควร ซึ่งถ้าคิดเป็นระยะทางจากหมู่บ้านแรก คือ หมู่บ้านท่ากระดาน จนถึงหมู่บ้านสุดท้าย คือ หมู่บ้านคงเสลา มีระยะทางห่างกันประมาณ 30 กิโลเมตร แต่สามารถเดินทางติดต่อกันได้อย่างสะดวก เพราะการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ได้ดำเนินการก่อสร้างถนนลาดยางมาตรฐาน ซึ่งมีความกว้างของถนนประมาณ 6 เมตร พร้อมด้วยไหล่ถนนทั้ง 2 ข้าง ซึ่งรถใหญ่สามารถวิ่งสวนทางกันได้โดยสะดวก จากน้ำตกเอราวัณมาถึงอำเภอศรีสวัสดิ์ใหม่ ระยะทางทั้งหมดประมาณ 50 ก.ม. และถนนย่อยซึ่งตัดผ่านหมู่บ้านทุกหลังภายในบริเวณหมู่บ้าน ซึ่งเป็นถนนลูกรังคิดเป็นความยาวทั้งหมดประมาณ 100 ก.ม. (EGAT, 1977) ราษฎรที่อยู่ในหมู่บ้านที่จัดสรร ใ้เห็นจึงได้รับความสะดวกจากการคมนาคมทางบกเป็นอย่างดี และตามปกติจะมีรถโดยสารประจำทางวิ่งจากอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มาถึงที่ทำการก่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์และต่อมา ยังโครงการหมู่บ้านอพยพหมู่บ้านต่าง ๆ จนถึงบริเวณห้วยแมละมุน (ก.ม. ที่ 32 ในแผนที่รูปที่ 1.1) ทั้งเที่ยวไปและกลับโดยวิ่งวันละ 3 เที่ยว คิดเป็นค่าโดยสารตลอดสายในปัจจุบัน 25 บาท แต่ค่าโดยสารในระยะสั้นก็เก็บเงินเป็นระยะ ๆ ไป และยังมีบริการเข้าไปส่งถึงภายในหมู่บ้านอีกด้วยทำให้ประหยัดเวลาที่ใช้ในการเดินทางติดต่อสื่อสาร และการขนส่งผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก

การให้บริการในคานสาธารณูปโภคอื่น ๆ เช่น เรื่องไฟฟ้า การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ทำการติดตั้งสายไฟฟ้าแรงสูงขนาด 22 KV. จากบริเวณตัวเขื่อน มาถึงอำเภอศรีสวัสดิ์ใหม่ เป็นระยะทางประมาณ 58 ก.ม. (EGAT, 1977) และต่อมาทางการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เข้าไปดำเนินการติดตั้งมิเตอร์ เพื่อจ่ายไฟฟ้าให้แก่มหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงเริ่มมีการนำเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ มาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกและการรับฟังข่าวสารต่าง ๆ ตลอดจนความบันเทิง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ พิคเจอร์ คูเย็น เป็นต้น ทำให้ประชาชนได้รับความรู้และความสะดวกสบายมากขึ้น

ส่วนในการให้บริการอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันมาก และนำมาซึ่งการท้าววิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ก็คือการให้บริการนำกินน้ำใช้แกราษฎร บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านต่าง ๆ นั้น ส่วนใหญ่อยู่ไกลจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำลำห้วยมาก เนื่องจากคลองอพยพมาทำให้ไกลจากบริเวณที่ถูกนำท่วมดังนั้นการที่จะให้ราษฎรเดินทางไปเป็นระยะทางไกล เพื่อขนถ่ายน้ำมาใช้จะยิ่งเป็นการไม่สะดวก และเป็นการเสียเวลาในการทำมาหากินโดยเปล่าประโยชน์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จึงได้นำน้ำจากแหล่งน้ำซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำใต้ดิน ที่อยู่ในบริเวณหมู่บ้านหรือจากแหล่งน้ำที่ไกลที่สุดและทำการติดตั้งเครื่องสูบน้ำ

เพื่อส่งน้ำดิบขึ้นมาจ่ายให้แก่ประชาชน โดยการจ่ายน้ำเข้าสู่แนวท่อประธานของระบบจ่ายน้ำในหมู่บ้านแต่ละแห่ง (EGAT, 1977) น้ำจากท่อประธานจะไหลเข้าสู่ถังจ่ายน้ำขนาด 400 แกลลอน ที่ติดตั้งอยู่ตามตำแหน่งต่าง ๆ ในบริเวณหมู่บ้าน (ตลาคณวก ก.) ซึ่งมักจะเกิดปัญหาเนื่องจากจำนวนกอกไม้พอกต่อจำนวนคนในหมู่บ้าน และมีการรั่วไหลมากเพราะลูกลอยที่ทำหน้าตัดค้ำน้ำเมื่อถึงระดับเก็บกักเสียบ่อย ๆ กอกเสียบ่อย ๆ การหกหล่นมีมาก เป็นต้น การหกหล่นเหล่านี้เป็นการสูญเสียน้ำไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะไหลลงดินไปหมด

1.3 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาว่าด้วยระบบกอกสาธารณะและตำแหน่งที่จะติดตั้ง เพื่อจ่ายน้ำให้กับประชาชนที่ได้รับการอพยพมาจากหมู่บ้านเดิมของคนซึ่งถูกน้ำท่วม โดยการสำรวจและศึกษาพื้นที่เพื่อกำหนดบริเวณที่จะติดตั้งกอกสาธารณะ ทำการออกแบบและก่อสร้างกอกสาธารณะให้เหมาะสมกับสภาพของหมู่บ้านนั้น ๆ แล้วทำการประเมินผลที่จะได้รับโดยศึกษาเปรียบเทียบ ข้อดีข้อเสีย ของกอกสาธารณะแบบต่าง ๆ ในด้านประโยชน์ใช้สอยในด้านการก่อสร้างและการบำรุงรักษา ตลอดจนผลต่าง ๆ ที่มีต่อสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

1.4 วิธีที่จะดำเนินการวิจัยโดยย่อ

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย พอสรุปได้ดังนี้

1. ทำการสำรวจจำนวนประชากรและสภาพแวดล้อมของแต่ละหมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ที่จะเป็นที่อยู่อาศัย แล้วนำข้อมูลมาคำนวณหาปริมาณน้ำที่คาดว่าจะแต่ละหมู่บ้านจะต้องใช้ พร้อมทั้งใช้เป็นหลักในการพิจารณาการออกแบบกอกสาธารณะ

2. ทำการสำรวจเพื่อวางผังกำหนดจุดจ่ายน้ำของแต่ละหมู่บ้าน ให้ได้รับความสะดวกและพอเพียงกับความต้องการ

3. ออกแบบกอกสาธารณะให้เหมาะสมกับสภาพของหมู่บ้าน และทำการก่อสร้าง และติดตั้งกอกสาธารณะตามที่ได้ออกแบบไว้ตรงจุดที่จะจ่ายน้ำ

4. ประเมินผลที่ได้รับจากการติดตั้งกอกสาธารณะแบบต่าง ๆ โดยการบันทึก รวบรวมข้อมูลในการใช้น้ำ เพื่อนำมาเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของกอกสาธารณะแต่ละแบบ

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับการจ่ายน้ำสำหรับใช้ในการอุปโภคและบริโภค อย่างพอเพียง สะดวก และรวดเร็ว

2. สามารถขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ถังน้ำขนาด 400 แกลลอน แบบเดิม เช่น ปัญหาการรั่วไหลของน้ำจากกอกที่ชำรุด หรือจากการหกหล่นของน้ำออกจากถังโดยเปล่าประโยชน์ เนื่องจากลูกลอยที่ทำหน้าที่คั่นน้ำเมื่อถึงระดับเก็บกักชำรุดเสียหายบ่อย ๆ

3. สามารถนำน้ำที่รั่วไหลหรือหกหล่นจากภาชนะที่รองรับกลับมาใช้ให้เป็นประโยชน์อีก แทนที่จะปล่อยให้ไหลลงกินไป

4. เป็นข้อมูลและแนวทางเพื่อนำไปปรับปรุงใช้ชุมชนหรือโครงการอื่น ๆ